

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

An ideo nulla sit fides implicata quia scripturas scrutantur Iudæi?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

Duplex lex.

de quo prolixè & erudite præceptor meus Nicolaus Serarius in proleg. Bibliacis. Interim sensum, & veritatem scrutantes, duo dogmatum genera habebant. Primum erat lex à Deo scripta, quam vocabant

תורה אשכר בעל פה Thora ascher begal Phe, lex que in ore. Eodem enim spiritu & legem, & legis interpretationem datam à Deo credebant, atque hoc restantur in libro ברכות berachoth, benedictionum. Explanationem etiam duplicem habuerunt literalem, & mylticum. Hanc vero traditione accepisse se à Mose, Iosua, senioribus, prophetis, viris synagogæ magnæ, continua serie putabant, alij aliter seriem illam ordinant. Iosua à Mose accepisse, & Phinees tradidisse, ab hoc autem accepisse Heli, & Samueli tradidisse, hunc Davidi regi, illam Achizæ prophetæ, à quo Elias, deinde Helisæus, tandem Ioiadas & Zacharias pontifices, Oseas, Amos, Isaias, Michæas, Ioel, Nahum, Abacuc, Sephonias, Ieremias, Baruch, Esdra, ordine collocantur. Præter libros autem sacros multa suorum scripta habuerunt, quæ omnia pene interierunt. Tempore Ptolom. Philometoris fuit apud eos Aristobulus philosophus, qui multa in libros sacros commentatus est. Deinde duo doctores R. Iodan, & R. Ibba annos ante Christum circiter 150. multa de Messia scripserunt, & eos secutus R. Simeon Iohai filius, multa sane de Messia, eius passione, & vita scripsit. Commentarios fecit in Genesis, lingua Hebræa, & plurima Christianæ fidei mysteria recenset. Sæpe patrem, & filium, & Spiritum sanctum expresse nominat, præcipuus sanctissimæ Trinitatis inter Rabbinos assertor: summæ erant tempore Christi auctoritatis eius libri, nec deerant senes, qui eius discipulos audierant. Liber eius erat qui inscriptus erat hebraicè, מֵחֶקֶר הַסֵּתֵר Mechker Hassodoth, hoc est: Scrutatio arcanorum, nam חֵקֶר est fodere, scrutari, seu quod græci dicunt μετρηδω, diligenter querere, ut qui eunt in viscera terræ, ut metalla inde eruant. Ab illo habuit R. Haecadosch, i. sanctus, qui res Messia quasi vidisset ipse recenset, & Nehumias Haecanzæ filius, qui ex suis præceptoribus non modo prophetas explicuit, verum etiam se tantum annos quinquaginta à Messia aduentu abesse asseueravit. Ille Epistolam Haecanzæ filio scripsit: quam vocavit אֵפִיֶסְתוֹת הַסֵּתֵר Epistolam arcanorum ad imitationem Simeonis, qui scrutationem arcanorum scripserat. Nam totus liber, seu scrutatio arcanorum de Messia erat. His igitur instructi Iudæi scripturas scrutabantur, & Christum inuenire debebant, ad hos Dominus alludit, cum dicit: scrutamini scripturas.

Series doctorum Iudæicorum.

Haecadosch.

Scrutatio scripturarum.

Iudæi inescutabiles.

Non dubito autem quin multi Iudæorum interpretes illos famosissimos secum in Synagoga, aliisque locis Christo disserente habuerint. Scrutabantur igitur scripturas laudabili industria, his vti interpretibus nullo tamen plerique fructu, quod errores, occupata iudicia, magna vitia, cupiditatesque aciem intelligendi hebetarent, & obtunderent. Præu erant Iudæi, maloque ingenio: nam Ioannis testimonio, & factis euidentissime conuicti, ad scripturas prouocabant, Mosis se esse discipulos, à Christo sabbatum violari, tolli de medio legem conquirebantur. Christus in proprio eos præsidio inuadit, ac deiecit, & inanem confidentiam excutit. Scrutari ait illos scripturas, nec inuenire in illis Christum iam præsentem, omnia Messia fungentem officia, omnibus redemptoris insignibus fulgentem, cum in illis ipsis scripturis ante ducentos, & qui secuti sunt, annos, eorum doctores tam clare ex scripturarum scrutatione eum prædixerint. Nobis sane sedulo scripturas esse legendas docet Cyrillus Alexandrinus, qui Glaphyra sua ab hac sententia orditur.

§. 2. Non defuerunt hæretici qui sententiam pul-

cherimam ab aliis falso adicam esse contendere, non à Christo prolatam. Ita Fauustus Manichæus apud Augustinum lib. 12. cap. 37. & lib. 16. & lib. 1. de fide cap. 30. & contra Adimant. Manichæum c. 15. Cum enim Deum veteris testamenti malum esse contenderent, vetus etiam instrumentum è medio tollebant. In partem eiusdem blasphemiam venit Theodorus Mopsuestenus, qui quidem Deum veteris testamenti auctorem fatebatur, non tamen prophetas de Christo locutos esse concedebat. Sed omnia testimonia per similitudinem, & analogiam quandam ab Apostolis ad nouum testamentum, & Christiana tempora detorta esse blasphemauit. Damnatus est in Concilio Constantinopolitano, act. 5. & Romano, sub Vigilio. Et hoc solo testimonio abunde confutatur. Christus enim ait scripturas de se testimonium perhibere, In scripturis excusari non posse, quod scripturarum testimoniis non acquiescant. Itaque vim authenticæ diplomatis, & legitimi testimonij continent: ex instituto igitur de Christo agunt. At si tantum alicuius interpretis ingenio, aut accommodatione eo traherentur, non possent exprobrari Iudæis stupor, quod in illis Christum non inuenirent; non enim Spiritus sanctus de Christo loqueretur, sed interpretis rationatione id deduceret. Ut quis Virgij carmen, quod ille de Pollionis filio composuit, Christo accommodare, idque voluisse poetam diceret, cum eius institutum fuerit Pollioni adulari, nihil de Messia vaticinari.

§. 3. Irenæus l. 4. c. 23. Manichæos, alioque sectarios confutat, veteris testamenti negatores. Deum enim Christi patrem esse ex his ipsis conuincit: quod olim de illo ipso omnia prædixerit, & Christus hoc ipsum agnoscat.

§. 4. Quantum aberrent, qui facilem omnibus scripturam arbitrantur, facile ex dictis concludere possumus. Quid enim opus est scrutatione, si aurum veri sensus in propulo est? audiendus potius Chrysofostomus, quam sectarij. Ille in hunc locum non modo difficultatem scripturæ ostendit, verum etiam omnes ad eius studium hortatur.

QUESTIO II.

An ideo nulla sit fides implicita, quia scripturas scrutantur Iudæi?

§. 1. Pareus l. 1. c. 7. de iustificacione grauiter in Bellarminum inculcat, quod fidem Catholicam non intelligentia, & notitia, sed assensu definiat. An scrutatio fiet sine intelligentia?

Respondeo meram esse imposturam, nec Bellarmino, nec cuiquam Catholico in mentem venisse, ut fidem sine intelligentia, aut sola ignorantia constare assereret.

Requirat enim Bellarminus apprehensionem, deinde assensum ex auctoritate proponentis, cognitionem subtilem fidei, aut rerum quæ creduntur, necessariam negat, quotus enim quisque fidelium, qui pro Trinitate mori paratus est, relationes, origines, processionem, in eadem natura in composita intelligit: aut id quod credit defendere potest?

Frustra eum Pareus p. 299. oppugnat: quasi dicat: apprehensionem & iudicium non esse facultatis intelligentis.

Verum non erat hoc probandum Bellarmino, nec vero hoc sensit, quod illi aduersarius imponit. Non enim negat apprehensionem, & iudicium, operationem potentia intelligentis esse. Sed opponit scientia euidenti, & explorata. Hoc est scientia: Scientia est enim cognitio distincta, euidens, per causas, talis non est in fide. agit enim contra Calvinum lib. 5. instit. c. 2.

Impet-

ADAMI CONZEN
112
+ Euangelii
CVI
110

Imperfectam cognitionem Bellarminum perpetuo agnoscit, ipse aduerfarius hoc fatetur, p. 90. fidem definiti à Bellarmino habitum intellectus notitiam certam propositionum diuinarum, quibus firmiter assentimur, propter asseuerationem ipsius Dei, addit pag. 90. Pareus. Fidem non esse cum ignorantia, sed aliquali cognitione. Quid vero hoc rei est? si est non plena, sed aliqualis scientia, non est simul ignorantia nonnulla. In forme hoc monstrum est. Fatetur Bellarminum ponere eum statum quæstionis: an fides sit scientia, vel explorata cognitio. Deinde in terit ipse statum quæstionis. Bellarminus dicit: Fidem esse assensum cum ignorantia, ipse opponit. Esse assensum cum aliquali cognitione. Hoc nemo negat: nec inter se contraria sunt ignorantia & aliqualis cognitio. Est assensus cum aliquali ignorantia, aliquali scientia, seu cognitione, non autem scientia proprie dicta. Trinitatem credimus, esse tres personas in vna essentia distinctas confuse apprehendimus, nec per causam, nec per effectum cognoscimus. Fides hic est cum magna ignorantia, tenui cognitione. Sic sentire Catholicos constat ex c. 4. Vbi omnium sententia firmiter esse habitum intellectus, & c. 5. actus fidem describi dicitur per vocem intelligendi.

Bellarminus certe notitiam, sed obscuram significat. Id vero clarius c. 5. exprimit. Sic docet cap. 6. Plenissime scire esse actum intellectus, & in illud Pauli; non considerauit corpus emortuum. Credere esse cum assensu cogitare. Denique concors est sententia orthodoxorum in diuinis mysteriis, quædam cognoscit, quædam ignorari Deum hominem factum credimus, sed multa in eo mysterio ignoramus, quod si negataliquis, eum facile nihil scire, nec sensu humano præditum cuiuslibet manifestum est. Credimus enim quod non intelligimus, sic Basilus aduersus Eunomium. Si omni.

Sic Athanasius ad Serapionem. Nazianzen. orat. de Theologia. Caluiniani autem dum expressam omnium cognitionem iactant, occasione Trinitatis dederunt, vt in speciem validis argumentis simplicium corda peruerterent. Cracouæ editus olim liber est, contra sanctissimam Trinitatem, quo inter alia, Catholicos auctor exagitat, quod credere se, non intelligere tantum mysterium profiteantur.

§. 2. Calumnia est, cum fidem implicitam sola ignorantia à nobis definiti comminiscuntur. Veritas ita habet: Multorum fidelium, etiam legere necessitatem, viuida fides est. Parati sunt credere, quicquid Bibliis sacris continetur, habitu fidei donati sunt, qui ad omnia illa extenditur. Multas Bibliorum sententias non modo non legerunt, sed nec audiendo quidem audierunt. Fide tamen, qua omnia à Deo reuelata esse vera credunt, etiam implicite illa credunt.

§. 3. Hæc fides in omnibus est; quisquis enim totius biblici corporis veritatem credit, etiam singulas partes credat necesse est. Nemo vero est, qui omnium meminerit. Interim fides implicita nulli omnino Christiano sufficit, quia undum enim rerum opus est fide explicita. Omnes enim oportet credere, Deum esse, & remuneratorem esse. Fides redemptoris venturi olim etiam necessaria fuit, nunc vero explicite traditur, quæ duodecim articulis comprehensa est. Expressissima redemptoris fides est necessaria cunctis Christianis. Bonauer. in 3. sent. distinct. 25. art. 1. q. 3. Gabriel. in 3. distinct. 25. q. vnica. art. 2. Marfilus, Albertus magnus. Hugo Victorinus, lib. 1. de sacram. p. 10. c. 6. Alexand. Hallens. p. 3. q. 82. memb. 3. Durand. distinct. 25. Recentiores omitto. Hinc insigne Caluini de Scholasticis mendacium confutatur: b. 3. insit. c. 2. §. 2.

Respondeo. Fidem in magna plerumque rerum ignorantia versari, ideo ab Apostolo vocari argumentum rerum non apparentium. Non tamen in sola; nam apprehensio, assensusque est quædam cognitio. Et multarum rerum fidem explicitam habere necesse est, vt iam docui. Nec possunt fidem implicitam indocta plebs damnare, nisi magnam partem Christianorum iudicent infidelem. Quin & docti ita quædam res fidei intelligunt, vt tamen illa quæ scientia tenent, minima pars sit eorum, quæ ignorant.

Calumniam geminat Pareus lib. 1. cap. 7. de iustificatione. Dicit enim nos populum in ignorantia scelerate detinere.

Respondeo scelerate prorsus facere qui populum in ignorantia detinent; Scelerate etiam eos, qui falso hoc crimen de centibus imponunt: Sceleratius qui falsa docent, & simplicem populum contra veritatem calumniis furiose concitant, quod faciunt Caluiniani. Porro non agere hoc Catholicos vt populum in ignorantia detineant, plurimum, & difficilimum labor, docentium, catechizantium, concionantium, scribentium ostendit. Scientia vtilis est; nam quo maior Dei cognitio, eo facilius amor tanti boni. Non omnis tamen ignorantia damnabilis, sed illa quæ rerum est simpliciter ad salutem necessarium, quas paucas esse Deus voluit, ne ignaris & rudibus vitæ æternæ injiceret desperationem.

§. 5. Nemo scripturas iactantius hæcenus producit, quam Sociniani, ipse tamen Socinus cum ad rem ventum est, eas contemnit; Ego quidem, inquit, si non semel, sed sepe in sacris monumentis scriptum existeret, non idcirco tamen ita rem prorsus habere crederem. Hoc enim obijcit illi in mutua disceptatione Couertus. Similia tamen de Caluino, aliisque Vorstius in coronide Iubilorum citatus adducit.

§. 6. Qui hinc concludunt omnibus esse legendas scripturas, & scrutari oportere earum sensum; recte docent, si de pia, sancta, quæque pios interpretes, & sanctos patres audiat, seruatione intelligant. Non enim scripturæ gustus aut fructus in cortice, aut superficie percipitur, sed ad intima eius penetrare oportet, si quis viuificum ab ea cibum expetat. Hunnius, aliiq; pro scripturarum lectione omnibus commendata, adeoque imperata contempunt. At iam initio ostendi, non præceptum esse, sed facti narrationem. Id adeo etiam Erasmus, Ioannes Piscator, Beza sentiunt.

Frustra ergo sunt, qui cunctis etiam idiotis tantum onus imponunt, vt scripturas scrutentur, qui eas legere non didicerunt. Qui vero præceptum hac in re esse opinantur; non possunt alia illud ratione accipere, quam vt auditis suis de scripturæ sensu doctoribus, de veritate iudicent. Si enim vnumquemque de infima plebe sine doctore ac magistro scrutatorem faciamus, id plerisque continget, quod Iudæis, qui scrutando eo venerunt, vt Christum crucifigerent, salute exciderent. Id adeo factum olim fatetur Lutherus cum singulæ sectæ, pro se, suæque sententiæ confirmatione scripturam torqueant, eos res reducebatur, vt scripturæ auctoritas vilesceret, & tandem probroso, & blasphe-
si hemo nomine liber hæreticorum diceretur, quasi inde omnes hæreses ortæ essent, quia singuli hæretici scripturæ testimonia allegarent. Inde illa, quæ recenset Lutherus: Babel, Babel, Babel. Hinc Schwenckfeldianorum, Fanaticorum, Libertinorum afflatus, & energemata, sine scriptura docentium. Nemo est, cui non vtilis sit vera scripturarum scrutatio, quam peritia Ecclesiæ & Patrum dirigit, quæ norma destitutus non minus in vanum laboraturus est, quam si venas auri vel argenti sine indice perito quispiam sectetur.

§. 7. Witackerus impudentius etiam hæc verba dicit.

Fides igitur rei.

Doctorum fides implicita.

Populi fallere graue scelus.

Socinus.

Nō est qui liber idoneus scrutator.

detorquet, contra Bellarminum de verbo Dei l. 1. c. 7. Scripturas eas tantum esse ait, quibus Christus usus est, tanquam testibus suis. illis vero testimonium reddidisse tanquam testibus suis existimat; cum dixit: Scrutamini scripturas.

Scriptura non omni Christus vsus.

Respondeo. Christum Ecclesiastæ, Canticorum, Abdæ, Sophoniæ nullos versus in testimonium producere, ex alijs scripturis pauca, non tamen ideo illas in censum apocrypharum rejciendas. Hoc ergo argumentum si contra libros Maccabæorum est validum: magis valere contra alios debet, quorum vel nihil, vel parva aliqua sola citatur. His sane verbis nullam scripturam Christus excludit. Si quos libros in canone non habebant Iudæi, quos esse oportebat in illo, ad institutum Christi non pertinebat, sed testimonium in illis erat, quos ipsi recipiebant. Epistolam Iacobi Lutherus è canone rejcit, stramineam appellat contumelioso elogio; nec minus tamen nos eam veram agnoscimus: & cum monemus, ut scrutetur scripturas, videatque Abrahamum ex operibus iustificatum esse, non excludimus Epistolam S. Iacobi, sed vel maxime eam considerari volumus.

§. 8. Wittackerus contra Bellarminum l. 2. c. 13. de verbo Dei. Christum, inquit, generale legendæ scripturæ mandatum dedidit.

Respondeo. Præceptum generale nullo modo esse, cum infinita Iudæorum turba esset sine literis, ut ipsi etiam Apostoli. Deinde cum Pharisæis & legisperitis disputationem instituit, illi veterem Hebræam norant. Plebs ignorabat, licet multa intelligeret ob linguarum inter se affinitatem. Nescit illos linguam veterem ostendunt omnia nomina novi testamenti, quæ Syra sunt, aut Græca, vel Romana. Quin id docet Wittebergenis professor Laurentius Fabricius in præfatione quam Crinesij Syriacæ Grammaticæ præfixit. Scripturæ intelligendæ instrumenta ait lectionem, & linguæ qua scriptura comprehensa est, cognitionem.

Lingua Syra & Hebræa differunt.

Tantum ille distantiam agnoscit, ut linguas illas discernas iudicet, & docet experientia eos, qui vnam norunt, aliam ignorare. Itaque cum tum Iudæi vrentur lingua Syriaca, non Hebræa, nisi cum in scholis eam discerent, minima pars eam cognoscebat. Nec Hebræice, sed Syriacæ concionatus est Dominus: ut mira sit quorundam præconum stoliditas, qui aliud demonstrare contendunt.

Multo stolidius idem Wittackerus in l. 2. Bell. c. 16. de verbo Dei. Omnibus etiam indoctis lectionem scripturarum fingit esse præceptam.

Respondeo. Non posse illud præceptum esse commune; non est enim præceptum, ut legere addiscant, multo minus, ut scrutentur lingua quam non intelligunt. Eo tempore non erat conuersa in linguam Syriacam scriptura, aut sane versio authentica non fuit, nulla enim extat, nec mentio est eiusmodi, & Chaldæa paraphrasis manifeste mendosa est: nec plane intelligebatur, & perspicue à Syris, si ea vrentur Christus aut Apostoli. Non igitur potuit dari hoc præceptum, nec conuincere inde quisquam valet, scripturam eo tempore Syriacæ lectam esse. Sed neque inter tot auctores vel vnus est, qui versiones illas agnoscat. Chaldæam circa illa fuisse tempora multi arbitrantur; sed eam tot erroribus scarentem pro verbo Dei commendare Christus non potuit. Hunc locum cum doctissime exponat l. 2. c. 16. in defensione Iacobus Gretsetus, ad eum remitto lectorem.

Syra versio probata nulla.

QVÆSTIO III.

An scrutatio scripturæ tollat traditiones?

§. 1. Wittackeri hoc est argumentum, contra l. 4. c. 10. Bellarmini. Christus dixit: Scrutamini

scripturas, non traditiones, non ergo Iudæis fuerunt traditiones. Si enim traditiones authenticas habuissent, eas etiam scrutari iussisset.

Respondeo; Scripturas proponi, quoniam illas scrutabantur: non ideo traditiones reiecit, etsi non dixerit Iudæos scrutari. Scripturas nominat solas, quoniam illis se maxime iactabant, in illis se vitam habere arbitrabantur. Cur igitur traditiones omittit? Primo quoniam multæ deprauatæ erant, atque impiæ: itaque ad eas remittere Iudæos noluit, ne omnes approbare videretur, aut si quibusdam reiectis quasdam admitteret, noua de traditionibus disputatio, atque importuna oriretur. Ad illud igitur de quo inter omnes conueniebat, aduersarios remittit. Deinde traditiones dubiæ non erant, nec serutatione egebant, loquor de veris; erant enim scripturæ explanationes. Quod si, ut Wittackerus visum est, indoctos iussit scrutari biblii Syriacæ scripta, necessario admittenda erat traditio, quæ omnibus scripturis intererat; nempe fide diuina certum esse, versionem illam à spiritu profectam esse. Quæ traditio omnium est difficilima, cum de vna tantum lingua iudicare possit indoctus. Quemadmodum nunc vulgus Caluanianorum credere oportet ad versiones Bibliorum Gallicas, Germanicas, Latinas, authenticas esse. Alioqui scrutando nunquam certi esse possunt; nec enim cum linguis primogenitis vernaculum idioma conferre valent. Atque ita velle nolit semper relabitur ad traditiones, sine quibus traditio scriptura non potest.

Probatum itaque ex hisce scripturæ auctoritas, non tollitur fides traditio. Primum præfat Irenæus lib. 4. cap. 23. Et Athanasius lib. 1. contra Arianos. Alterum iam demonstraui ex sententia aduersariorum, scripturæ enim sine traditione tradi tanquam veræ non possunt. Omnem enim serutationem antecedit fides, de veritate scripturæ.

V. 41. QVÆSTIO I.

Quomodo claritatem ab homine non accipiat?

§. 1. Claritatem vocat *δόξαν* gloriam, honorem, testimonij auctoritatem suam firmat, non humane laudis appetitu, sed animarum sollicitudine, ne perirent. Non enim eget gloria hominum, creator & iudex omnium. Præclare Chryostomus. *ὁ δὲ θεὸς οὐκ ἐπιθυμῶν τῆς δόξης ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπιθυμῶν τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων, ἵνα αὐτοὶ αὐτῶν ἀφ' ἑαυτῶν δόξῃσιν.* Si enim à lucerna lucis augmentum sol non accipit, quanto magis ego absum ab indigentia gloriæ humane? Calumniabantur Iudæi Christum ambitione testimonia illa colligere, ideo se factum ferre nolle, nec posse, ideo se illi non adiungere. Ille tacitis cogitationibus impiorum respondet; Humanas laudes se non morari; quamuis etiam vniversus cætus in sui contemptum fremeret, non tamen maiestate redemptoris minui posse, quæ à nulla creatura dependeat. Causam veram cur in se non credant illam esse, quod dilectionem Dei in se non habeant: sed odio conditoris sui flagrent. Suis vitis à Deo retrahantur, & ex suis moribus Christum æstiment. Error igitur ex malitia est, quo dulcia scelerum & licentiam pro veritate amplectuntur. Hinc eos auertantur, qui virtutum certamina in medio ponunt, eos audiunt, qui molesta non inculcant. Hinc Deus furdis loquitur, Satan alacres habet, & facile per prona vitiorum deuoluit. Tales hodie sunt, quos in vna atque vnicuique fiducia, quam puluina Christianæ securitatis appellant, summam salutis collocare pseudoprophetæ docuerunt. Quid mirum eos qui tantam sibi impunitatem spondent, à pertinacia nullis rationibus auelli?

ADAMI CONZEN
112
+ Evangelii
CVI
130